

Krsto Frankopan između habsburške i ugarske politike

Vignjević, Sandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:492501>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

SANDRA VIGNJEVIĆ

KRSTO FRANKOPAN IZMEĐU HABSBURŠKE I UGARSKE POLITIKE

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

Odsjek za povijest

Sandra Vignjević

Matični broj: 0009078939

KRSTO FRANKOPAN IZMEĐU HABSBURŠKE I UGARSKE POLITIKE

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Povijest / Hrvatski jezik i književnost

Mentorica: dr. sc. Maja Čutić Gorup, docent

Rijeka, 17. rujna 2019.

SAŽETAK

Krsto Frankopan Brinjski najistaknutiji je pripadnik obitelji Frankopan na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće. Pored oca Bernardina, živio je u turbulentnim vremenima hrvatske povijesti, našavši se između rastuće osmanske opasnosti te političkih sukoba moćnih europskih sila poput Mletačke Republike i Habsburgovaca. Gledajući obiteljske interese, uključio se u službi Habsburgovaca u rat Cambraiske lige u kojem je i bio zarobljen od strane Mlečana, provevši u zatočeništvu pet godina. Po povratku u domovinu, uključio se u obranu obiteljskih posjeda, ali i u obranu Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Nakon opskrbe Jajca postaje najutjecajniji plemić u kraljevstvu, a taj će mu ugled odrediti značajno mjesto u prijestolnim borbama koje nastupaju između Ferdinanda Habsburškog i Ivana Zapolje nakon smrti Vladislava Jagelovića. Rad se bavi pitanjem formiranja Krste Frankopana kao osobe od političke i vojne važnosti između interesa habsburškog dvora i Zapolje, ali i njegovim iznenadnim prelaskom sa Ferdinandove na Zapoljinu stranu.

Ključne riječi: Frankopani, Senj, Venecija, Cambraiska liga, Habsburgovci, Ugarska, Osmanlije, politika

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. RAZRADA	3
2.1. Obitelj i mladost Krste Frankopana	3
2.1.1. Frankopani na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće	3
2.1.2. Mladost.....	5
2.2. Krsto Frankopan i rat Cambraiske lige	6
2.2.1. U habsburškoj službi (1505.-1514.).....	6
2.2.2. Zatočeništvo u Veneciji (1514.-1519.)	9
2.3. Između Habsburgovaca i Zapolje	12
2.3.1 Stanje u Europi i hrvatskim zemljama	12
2.3.2. Politički život do smrti Ludovika II. Jagelovića	17
2.3.3. Između dvaju strana u građanskom ratu	22
3. ZAKLJUČAK	27
4. LITERATURA.....	29

1. UVOD

Početak 16. stoljeća bio je turbulentno razdoblje u hrvatskoj povijesti. Nakon netom izgubljene Krbavske bitke (1493.) hrvatske su se zemlje (Hrvatska i Slavonija) i njihovo plemstvo suočile s novom prijetnjom- konstantnim osmanskim provalama i osvajanjima, a istovremeno su se nalazile, premda pod vlašću hrvatsko-ugarskog kralja , u interesnoj sferi europskih sila poput susjedne Mletačke Republike te Habsburškog Carstva.

Među hrvatskim plemstvom tog doba istaknuto mjesto zauzima obitelj knezova Krčkih, odnosno Frankopana. Mnogobrojni posjedi protežu im se od primorja pa sve do rijeke Kupe, rodbinski su vezani s ostalim uglednim hrvatskim i europskim plemićkim obiteljima, a njihov ugled i moć nastojali su slomiti hrvatsko-ugarski kraljevi zabrinuti za stabilnost svoje središnje vlasti. Tako je za drugu polovicu 15. stoljeća najznačajniji Frankopan bio modruški knez Bernardin Frankopan koji je bio ne samo vješt ratnik u obrani svojih posjeda od Osmanlija, nego se uspješno snalazio i u političkim i diplomatskim igrama unutar Hrvatsko-Ugarskog kraljevstva, pa i šire, a poticao je kulturno i intelektualno stvaralaštvo. Međutim, razdoblje između 1505. i 1527. godine u frankopanskoj, ali i u hrvatskoj povijesti, obilježiti će Bernardinov sin Krsto Frankopan (često nazivan i Brinjski).

Krsto Frankopan još kao mladić dokazuje se iznimnom vojnom vještinom ratujući na strani cara Maksimilijana I. Habsburškog u ratu Cambraiske lige protiv Venecije. No, biva zarobljen od strane Mlečana i tijekom pet godina zarobljeništva postaje najdragocjeniji mletački zarobljenik, uspjevši se spasiti jedino vlastitim angažmanom. Nakon povratka u domovinu uključuje se u obranu Hrvatske od Osmanlija, vojno i diplomatski, uspješno opskrbljuje grad Jajce pod osmanlijskom opsadom te stječe ugled među hrvatskim i ugarskim plemstvom, ali i među europskim vladarima i papom. Sa Mohačkom bitkom i izumrcem dinastije Jagelovića Krsto se našao između dva protukandidata za prijestolje: Ferdinanda Habsburškog i Ivana Zapolje. U interesu svoje obitelji i domovine, isprva je na Ferdinandovoj strani, a onda se naglo odlučuje svoju naklonost dati Zapolji, što mu donosi položaj najmoćnijeg velikaša kraljevstva, ali ga i odabir slabije strane u sukobu za prijestolje odvodi u preranu smrt, a njegovu obitelj do daljnjeg slabljenja moći.

Glavni cilj ovog rada bit će, kroz prikaz Krstinog života s glavnim događajima koji su ga obilježili (rat Cambraiske lige, borbe za hrvatsko-ugarsko prijestolje), uz korištenje nekih od

suvremenih izvora poput zapisa mletačkog kroničara Marina Sanuda te sačuvane Krstine korespondencije, bit će odgovoriti na pitanja kako se oblikovao Krsto Frankopan kao vojskovođa i politički važna osoba s početka 16. stoljeća između habsburških i ugarskih (Zapoljinih) interesa, zašto tako iznenada prelazi sa strane Ferdinanda Habsburškog na stranu njegova suparnika te koliku su ulogu pri svemu tome igrali osobni interesi samog Krste i njegove obitelji.

2. RAZRADA

2.1. Obitelj i mladost Krste Frankopana

2.1.1. Frankopani na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće

Da bismo mogli pobliže sagledati ličnost Krste Frankopana u nemirnim vremenima u kojima je živio, kao i motivaciju za neke njegove postupke, valja prije svega reći nešto opširnije o obitelji Frankopan u vrijeme Krstina rođenja i mladosti, ali i neposredno prije toga razdoblja.

Knezovi Krčki, odnosno od vremena Nikole IV. Frankopani, prisutni su u povijesti Hrvatske od 12. stoljeća, a njihovi posjedi s vremenom su počeli obuhvaćati prostor od otoka Krka do područja Like i Krbave, pa sve do posjeda oko rijeke Kupe te gradova u Pokuplju oko današnjeg Karlovca i Ozlja. Godine 1449. sedam sinova već spomenutog Nikole IV. (Nikola, Stjepan, Bartol, Dujam, Martin, Sigismund i Ivan te rođak im Juraj) dijeli svoju veliku feudalnu očevinu na osam manjih obiteljskih posjeda te od tog trenutka postoji osam grana obitelji Frankopan. U toj je podjeli posjed Modruš dobio Stjepan III. Frankopan, otac Bernardina Frankopana, a Krstin djed. Po tom najvećem posjedu dobio je Stjepan III. novi obiteljski pridjevak Modruški, a svi su se njegovi potomci nakon toga nazivali knezovima Modruškim. Pored Modruša dobiva i Tržan, Vitunj, Grobnik i Dubovac, kao i posjede koji su spadali pod njihovu upravu.¹ Stjepan III. oženio se Ižotom (odnosno Elizabetom) iz sjevernotalijanske obitelji d'Este iz Ferrare, došavši na taj način u srodstvo s napuljskim kraljem Alfonsom VI. od Aragona.² Ovo povezivanje s napuljskim dvorom, pored veza koje su Frankopani imali s Habsburgovcima i grofovima Celjskim svakako je pridonijelo jačanju frankopanske moći, ali i širenju obiteljskih posjeda, tako da su do vremena kralja Matije Korvina (1548.-1490.) vodili vlastitu politiku na području svoje *državine*.³ Korvin je po dolasku na vlast počeo jačati središnju vlast, no na putu su mu se našli upravo Frankopani kao najmoćniji velikaši srednjovjekovne Hrvatske. Osim kraljevih centralističkih težnji, za Frankopane su nastale teške prilike i u vidu osmanskih provala koje su nakon pada Bosne 1463. postale učestale na hrvatskim granicama, a zahvatile su i ona područja na kojima se protezala frankopanska vlast. Također, došlo je do sukoba između knezova unutar same

¹ Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 19.

² Isto, str. 21.

³ *Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija*, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 46.

obitelji, kao i jačanja suparništva sa susjednim hrvatskim velikaškim obiteljima. U to vrijeme na neke od frankopanskih posjeda oko je bacila i Venecija, posebice na neka kvarnerska uporišta te otok Krk, a u jednom trenutku Frankopani traže pomoć cara Fridrika III., što je vrlo uznemirilo Matiju Korvina. Naime, postojala je mogućnost da bi Mlečani, naizgled pomažući Frankopanima u borbi protiv Osmanlija, mogli naći uporište u Senju koji je Korvinu bio izuzetno strateški važan. Na područje frankopanske *državine* poslao je vojsku pod vodstvom Blaža Mađara.⁴ Kao rezultat takvih okolnosti, u studenom 1469. godine u kraljeve ruke pao je Senj, a godinu dana kasnije i Vinodol.⁵ Senj je postao kraljevskim gradom, a uskoro je u njemu ređena i kapetanija koja je služila pri obrani od Mlečana i Osmanlija.⁶ Ovaj teritorijalni i strateški gubitak značio je početak propadanja moći Frankopana, a pogodio je upravo njihove najrazvijenije posjede. Valja istaknuti kako se ovim slabljenjem moći Frankopana kralj Matija Korvin nije direktno okoristio unutar vlastitih nastojanja da ojača središnju vlast u svome kraljevstvu, ali jesu sile u čijem se okruženju našla frankopanska *državina*, a to su bili Mlečani i Osmanlije. Tako su 1480. godine Mlečani zauzeli otok Krk, prvi i temeljni posjed knezova Frankopana. Iako je Krk tada bio u posjedu kneza Ivana Frankopana, gubitak Krka bio je od iznimnog značaja redom za cijelu obitelj, ali i za Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo kao takvo, budući da se s gubitkom Krka izgubila važna pozicija koja se mogla iskoristiti za čvršće suprotstavljanje mletačkim pretenzijama na istočnojadranskoj obali.⁷

Nakon smrti Matije Korvina 1490. godine nalazimo Frankopane među najvišim plemstvom Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva, a tada započinju i njihova nastojanja da povrate ono što im je u Korvinovo vrijeme bilo oduzeto. Novi kralj Vladislav II. Jagelović 29. člankom Požunskog ugovora zajamčio je knezovima zadovoljštinu za posjede koji su im oduzeti u vrijeme Korvinove vladavine. Tako se u borbi za povratak Senja i Vinodola najviše istaknuo knez Bernardin Frankopan, uz sina Krstu možda najvažniji Frankopan toga doba, a uspio je zauzeti Bakar, Bribir, Novi i Grižane u vinodolskom području.⁸ Međutim, Senj i cijeli Vinodol nisu se tada vratili u frankopanske ruke. Teškim porazom u Krbavskoj bitci u rujnu 1493. dodatno opada moć hrvatskog plemstva i velikaških rodova, pa tako i Frankopana. Ipak, knez Bernardin uspio je preživjeti bitku i zadržati veliki dio svoje moći.

⁴*Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija*, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 51.

⁵ Isto.

⁶ Šišić, F., *Povijest Hrvata*, Marjan tisak, Split, 2004., str. 244.

⁷*Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija*, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 52.

⁸Isto, str.57.

On se sada okreće obrani svog Modruša, gradi Ogulin, a do smrti hercega i bana Ivaniša Korvina (za kojeg je udao kćer Beatricu) 1504., bio je njegovim osloncem na području Slavonije i Hrvatske.⁹ Početak 16. stoljeća obilježit će i rat Cambraiske lige protiv Venecije u kojem će svoju korist vidjeti i Frankopani, a posebnu ulogu u tom ratu na strani Habsburgovaca, kao što ćemo vidjeti, odigrat će knez Krsto Frankopan.

2.1.2. Mladost

O onom životnom razdoblju koje je prethodilo najvećim Krstinim podvizima i borbama, dakle o njegovu rođenju, djetinjstvu i mladosti, znamo poprilično malo. Pretpostavlja se da se rodio 1482. godine, najvjerojatnije u frankopanskom dvoru Tržan na Modrušu. Po majci, princezi Lujzi od Aragonije, vukao je podrijetlo od napuljske kraljevske dinastije. Na temelju rekonstruiranog obiteljskog rodoslovlja, znamo da je Krsto bio drugorođeni sin kneza Bernardina, rođen nakon starijeg brata Matije.¹⁰ Iako ne postoje zapisi o tome kako je Krsto proveo svoje djetinjstvo, može se pretpostaviti da je odrastao zajedno sa svojom braćom i sestrama na očevu dvoru u Modrušu na kojem se već tada počela osjećati prijetnja osmanlijskih napada. Međutim, Modruš ostaje još neko vrijeme biskupskim gradom, velikim i razvijenim naseljem i sjecištem trgovačkog i putničkog puta.¹¹ U takvoj je atmosferi, u krugu crkvenih odličnika, brojnih očevih prijatelja i dostojanstvenika, Krsto zasigurno započeo svoju naobrazbu, kako vojnu, tako i intelektualnu. Naime, knez Bernardin nije bio samo ratnik, nego je na svojim posjedima poticao i intelektualni i duhovni rad, a osim što se služio onodobnim najvažnijim jezicima, latinskim i njemačkim, pisao je tadašnjom hrvatskom glagoljicom i koristio se hrvatskim jezikom u privatnom i javnom govoru. Kasnije je vidljivo iz korespondencije da je Krsto vrlo dobro pisao i govorio njemački i talijanski jezik, ali se poput oca služio u svojim privatnim pismima i hrvatskim jezikom i glagoljicom, a čak je na nekim službenim spisima na njemačkom svoje ime napisao glagoljicom.¹² I premda ne znamo sa sigurnošću je li Krsto svoju naobrazbu poput oca otišao usavršiti na neki od dvorova svojih talijanskih rođaka, te je li u mladosti putovao kroz gradove habsburškog

⁹*Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija*, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 58.

¹⁰Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 107.

¹¹Isto, str. 108.

¹²Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 108.-109.

carstva, svakako je morao već zarana biti upućen u ratna događanja i političke igre koje su se vodile između najvećih sila tog vremena. Kao što je već naznačeno, Frankopani su se tada našli između interesa sve jače Venecije, ekspanzionističke politike Habsburgovaca, sve više slabih kraljeva hrvatsko-ugarskog kraljevstva te nove prijeteće osmanske sile. Bilo je neizbježno da se u takvim okolnostima mladi Krsto formira kao osoba koja posjeduje vojnu vještinu, stečenu već u ranoj mladosti zahvaljujući sukobima s novim osmanlijskim osvajačima, ali i nastoji, poput oca Bernardina, vješto balansirati između obiteljskih interesa te interesa velikih europskih sila. Stoga nas ne treba čuditi što nam izvori donose prvu vijest o Krstinom životu u vidu pisma njegova starijeg brata Matije iz 1505. godine. Tada su Krsti 23 godine i upravo je ušao u vojnu službu cara Maksimilijana I. Habsburškog kao vojni zapovjednik.¹³

2.2. Krsto Frankopan i rat Cambraiske lige

2.2.1. U habsburškoj službi (1505.-1514.)

Upravo u vrijeme kada Krsto ulazi u Maksimilijanovu službu, habsburško carstvo ratuje protiv Mlečana u sjevernoj Italiji i Istri. Stoga Krsto, ratujući za cara Maksimilijana, ratuje i protiv Venecije koja je Frankopanima otela otok Krk i nastojala za sebe pridobiti ostatak posjeda u sjevernom Primorju, kao i Vinodol. Možemo pretpostaviti kako su se Krsto i ostali Frankopani nadali da bi utjecajem protumletačkog saveza mogle nastati povoljne prilike da povrate Krk.¹⁴

Krsto na početku uspješno ratuje u sjeveroistočnoj Italiji, odnosno u Istri i Furlaniji, od Pazina i Gorice pa sve do Udina i Akvileje. Međutim, Krstini interesi i interesi carske vlasti nisu se baš u potpunosti slagali, pa je car već u lipnju 1508. sklopio s Mlečanima primirje uz nastojanje da se međusobni sukobi riješe mirnim putem. Do toga nije došlo, pa se onovremene sile s kojima je Venecija graničila, nezadovoljni njezinom moći i uspješnim osvajanjima, udružuju u zajednički ratni savez pod nazivom Cambraiska liga (10. prosinca 1508.).¹⁵ Uz Maksimilijana I., među glavnim inicijatorima lige bili su papa Julije II. te francuski kralj Luj XII., a priključili su se i aragonski kraljevi. Uskoro su krenuli vršiti pritisak na hrvatsko-ugarskog kralja Vladislava II. Jagelovića te ga nagovarati da se priključi protumletačkom savezu, premda je on imao dobre odnose s Venecijom već godinama.

¹³Isto, str. 108.

¹⁴Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku, Katedra Čakavskog sabora Modruše*, Modruš, 2016., str. 110.

¹⁵Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 281.

Međutim, 1509. se u protumletačke operacije na Jadranu uključuju hrvatski ban Andrija Bot od Bajne te sam knez Bernardin Frankopan. Napadaju Krk i mletački dio Istre, sasvim u skladu s nastojanjima knezova Frankopana oko povratka djedovskog posjeda. Međutim, Mlečani su nanovo zauzeli Rijeku i odatle napadali frankopanski Bakar, budući da su knezovi čitavo vrijeme bili carskim saveznicima, dakle bili su na strani suprotstavljenoj Mlecima. Pritisnuti s druge strane novom osmanskom provalom, knez Bernardin i njegovi rođaci bili su zasada prisiljeni odustati od izravne neprijateljske politike usmjerene prema Veneciji, a i sam je Vladislav II. nakon nekoliko godina odustao od Cambraiske lige.¹⁶ Međutim, Krsto na habsburškoj strani nije dijelio mišljenje svojih rođaka po pitanju opreza u ratu s Venecijom.

Kako se već na samom početku svoje službe istaknuo iznimnom vojnom vještinom, car Maksimilijan povjerio mu je zapovjedništvo nad svojim četama s kojima je Krsto oslobađao istarske gradove i utvrde od mletačke okupacije. Godine 1509. oslobađa Devin i Pazin, a borio se i oko Raspa i Novigrada.¹⁷ U ratovanju mu je prilikom spomenute "kampanje" protiv Venecije pomagao i otac Bernardin, ali on se morao okrenuti obrani svojih posjeda i gradova u Lici, Krbavi i Pounju od Osmanlija. Tijekom 1511. Krsto brani Gradišku u Istri, a ranjen je za vrijeme napada na mletačku Muggiu (Mile) kod Trsta. Za svoje zasluge dobio je od Maksimilijana Novigrad u Istri, grad Postojnu i zemlje tog vlastelinstva, imenovan je kapetanom postojnskim i kraškim, a nakon kratkotrajnog primirja sa Venecijom (1512.) car Krstu već naredne godine imenuje vrhovnim zapovjednikom vojske za novi rat protiv Venecije.¹⁸

U to vrijeme Krsto često boravi u Postojni, a posjede koje je dobio od Maksimilijana zadržava sve do svoje smrti. Dolazi i na rodni Modruš, a s članovima obitelji našao se i u gradu Ozlju, neprestano se krećući od posjeda do posjeda, od grada do grada, gotovo uvijek u žurbi i s obavezama. Reklo bi se Krsto pored svih tih ratnih zbivanja i previranja nije imao vremena misliti na ljubav, međutim tome nije bilo tako. Baš te 1513. godine oženio se Apolonijom Lang, ženom koja će se pokazati njegovom "životnom suputnicom" u punom smislu te riječi.¹⁹ Apolonija Lang bila je lijepa i mlada udovica, najprije miljenica u sviti cara Maksimilijana I., a onda nakratko udana za grofa Laudrona, koji je rano umro i ostavio

¹⁶Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 58-59.

¹⁷Klaić V., Povijest Hrvata, IV. knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 292.

¹⁸Kruhek, M., Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 111.

¹⁹Isto, str. 112.

Apoloniju mladom udovicom s kćeri Anom Marijom kao jedinim djetetom u tome kratkom braku. Ali možda još važnije, Apolonija je bila sestra krškog biskupa i salzburškog kardinala Matije Langa, vrlo moćnog čovjeka na habsburškom dvoru (bio je carev savjetnik), ali i u crkvenim krugovima.²⁰ Osim ugleda, Langovi su imali i bogatstvo, budući da su bili stara patricijska obitelj njemačkog grada Augsburga. Kako su se članovi obitelji kretali u dvorskim krugovima, zasigurno je tamo Krsto morao i upoznati svoju buduću suprugu. Uz ljubav Apolonije i Krste vezana je i priča o prstenu kojega je njemački povjesničar umjetnosti i književnik Henry Thode pronašao i otkupio dok je vršio istraživanja u venecijanskim knjižnicama krajem 19. stoljeća. Thode je prepoznao rad augsburških majstora, a na prstenu je gotičkim slovima bila ispisana poruka "S drage volje tvoja". Istražujući dalje po arhivima, Thode je s vremenom ustanovio kako se radi o prstenu Apolonije Lang, kojim ona pristaje na Krstinu prošnju.²¹ Sklapanje braka s Apolonijom Lang Krstu je uzdignulo u krug ljudi koji su bili najbliži caru, a i Apolonijina osobnost i ustrajnost u podršci suprugu iskazat će se u nekim narednim prilikama. Apolonija je Krsti u miraz donijela istarske gradove Pazin i Goricu, a par već u svibnju te 1513. odlazi u Bleiburg kod Villacha gdje ostaju skupa preko ljeta. Na jesen Krsto počinje ponovno okupljati vojsku za napad na mletačke posjede koji su se nalazili u pokrajini Furlaniji.²²

Od 1513. su se prilike promijenile utoliko što sada na jednoj strani nalazimo papu Julija II. i cara Maksimilijana protiv Venecije i francuskog kralja. Ta i naredna godina su godine u kojima je Krsto Frankopan imao najviše vojnih uspjeha. U prosincu 1513. napao je mletački grad, luku i utvrdu Marano u Furlaniji, a zauzeo ga je 13. prosinca. Početkom 1514. zauzima gradove Strasoldo, Monfalcone, Udine i Cividale te Spilimberg i Pordenone.²³ No, tada je na red došla opsada teško pristupačne utvrde Osopo. Bio je to naime Krstin posljednji, ali i katastrofalno neuspjao ratni pokušaj. Tu mu se, 25. ožujka, dok se penjao strmom liticom do zidina tvrđave, na glavu sručilo odronjeno kamenje. Kako nam to predočava Sanudo, mletački kroničar koji je najviše pisao o Krstinom ratovanju i kasnijem zarobljeništvu, da Krsto nije imao *na glavi šljema, ovdje bi i umro.*²⁴ Tako je Krsto bio prisiljen obustaviti opsadu Ospa, naročito nakon što je Venecija utvrdi poslala novu vojnu pomoć. Da stvar bude gora, u povlačenju prema Gradiški početkom srpnja, Krsto je upao u jednu mletačku zasjedu,

²⁰Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 292.

²¹ Thode H., *Frankopanov prsten*, Matica hrvatska, Rijeka 1992.

²²Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 112.

²³ Isto, str. 114.

²⁴ Isto.

te je zarobljen s manjim dijelom svojih vojnika.²⁵ Ova je vijest u Veneciji dočekan s oduševljenjem, budući da su Krstu smatrali svojim najljućim neprijateljem, pa su se, čuvši da je ranjen i zarobljen, ponadali njegovoj smrti. Apolonija je iz istarske Gorice pomno pratila sva zbivanja oko njezinog muža pa je, kada je dočula kako je ranjen, javila o tome njegovu ocu Bernardinu. Knez Bernardin je odmah poslao 60 konjanika u Goricu, a sam je s vojskom krenuo na Marano koji se nakon neuspjele opsade Ospa ponovno vratio u mletačke ruke.²⁶ Tako je Bernardin odustao od one suzdržane politike prema Veneciji i jedini je u tom trenutku kao otac smjesta pritekao u pomoć Krsti. Možemo samo nagađati je li car Maksimilijan odmah saznao za zle prilike koje su zatekle njegova pouzdanika i vojskovođu, ali nije se odmah uključio u nastojanja da pomogne Krsti, za razliku od Krstina oca. Ipak, sam knez Bernardin nije mogao učiniti ništa, te je Krsto odveden kao zarobljenik u Veneciju.

2.2.2. Zatočeništvo u Veneciji (1514.-1519.)

Krstin dolazak u Veneciju, ali i kako su tekle godine njegova zatočeništva poznat nam je ponajprije iz zapisa već spomenutog Marina Sanuda, ali i iz osobnih i službenih pisama njegovih rođaka, prijatelja i pouzdanika. Tako znamo da je Krstin ulazak u Veneciju bio popraćen velikom pažnjom venecijanskog puka, budući da su svakako čuli o njegovoj vještini i sposobnosti, ali i ugledu njegove obitelji. Kao zatvoreniku koji je uživao takav ugled, određene su mu zatvorske odaje u tamnici Toriselli (u duždevoj palači) koje su bile u skladu s potrebama tako uvaženog zatvorenika. Ipak, troškove zatvorskog života plaćao je sam, od hrane do čuvara koji su pazili na njega. Mjesečno je plaćao oko 40 rajnskih forinti, a za te troškove su se skrbili članovi obitelji (supruga, otac i braća) te upravitelji posjeda.²⁷ Isprva se Krsto privikava na zatvorenički život, ali se kao visoki vojni časnik u službi cara nada da će vrlo brzo biti oslobođen neprijateljskog zatočeništva. Za njega se zauzimaju rođaci i supruga, šogor Matija Lang, pa i kralj Vladislav te, možda najvažnije, car Maksimilijan koji je poslao u Veneciju svoje izaslanike. Krsto je poticao oca, ali i ostale na prekidanje rata s Venecijom, budući da je o tome trenutno ovisila njegova sudbina.²⁸ Unutar prve godine njegova zatočeništva ništa se nije promijenilo. Mletačke vlasti nisu dopuštale čak ni Krstinoj ženi da ga posjećuje u tamnici, a na diplomatskom polju nije se poduzelo još ništa konkretno oko toga da se Krstu izbavi iz zatvora. Ostala su sačuvana pisma koja su mu pisali supruga i otac,

²⁵Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 292.

²⁶Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 115.

²⁷Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 116.

²⁸ Isto.

iz kojih se jasno vidi kako su skrbili o njegovoj dobrobiti, ali i govorili mu o skorašnjem oslobođenju. Naime, postojala je ideja koja se javila s novim papom Lavom X. o ujedinjenju europskih sila protiv Osmanlija kao zajedničkog neprijatelja. Bernardin u jednom pismu hrabri Krstu spominjanjem mogućeg mira između *Sinjorije* i suprotstavljene strane, što bi i njemu (Krsti) donijelo slobodu. Sva su ta pisma bila pod kontrolom mletačkih vlasti, pa su i Krsto i njegova obitelj bili poprilično oprezni kako se izražavaju u njima.²⁹ Važna je i kršćanska nota koja prožima ta pisma, a koja je svakako i sadržana u osobnom Krstinom motu: *Spes mea in Deo est* (Nada je moja u Bogu).

I šurjak Matija Lang nastojao je pomoći Krsti koliko je mogao. Tako je krajem 1515. na sastanku kralja Vladislava i Sigismunda te cara Maksimilijana, koji su raspravljali o sklapanju mira s Venecijom, pokušao ishoditi da se Krstu pusti. No, Mletačka je Republika Krstu držala vrlo važnim zatočenikom, a ni suprotnoj strani nije trenutno bilo u interesu da se zbog Krste još više zavadi s Venecijom.³⁰ U idućoj godini Krstu je posjetio modruški biskup Šimun Kožičić koji se vraćao s Lateranskog koncila. Izvijestio ga je o nekim zbivanjima u domovini, a iste godine sklopljen je i briselski ugovor kojim je utvrđeno primirje u trajanju od jedne godine u vrijeme kojeg su se trebala riješiti pitanja sukoba Venecije i cara Maksimilijana, što je Krsti dalo nadu da će uskoro biti oslobođen.³¹

Krstina supruga Apolonija, čitavo vrijeme ustrajna u tome da posjeti supruga i bude uz njega, napokon je 13. siječnja 1517. sa svojom mnogobrojnom pratnjom stigla u Veneciju, a osam dana kasnije primilo ju je venecijansko Vijeće, odnosno dužd Leonardo Loredano. Opisana je kao *dostojanstvena gospođa, koja pobuđuje poštovanje, veoma dražestna, mala i suha*. Ta energična i sitna žena uskoro je uspjela izmoliti Vijeće da joj dopusti posjećivati supruga u zatvoru dvaput tjedno, ali kada je sljedećeg dana ušla u njegove zatvorske odaje, nije više željela ostaviti Krstu tamo samog. Praktički se dala zatvoriti s njim. Bio je to jedinstven slučaj u venecijanskoj povijesti i dužd i Vijeće bili su začuđeni i negodovali su, no Apoloniju nisu silom odstranili iz zatvora. I dok je Apolonija ostala pored supruga, za njegovu su se slobodu zauzimali francuski kralj te car Maksimilijan. Međutim, Mletačke vlasti su i dalje ostale pri svojem: Krsto je, kao carev prvi vojskovođa, njihov najopasniji neprijatelj i njegovo puštanje na slobodu bi za Veneciju bilo pogibeljno jer bi morali

²⁹Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 119.*

³⁰ Isto, str. 122.

³¹Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 123.*

konstantno držati vojsku u Furlaniji. Tako i ta godina za Krstu prolazi u neizvjesnosti i nedostatku ikakve konkretne pomoći, a i njegova supruga krhkog zdravlja često pobolijeva.³²

Tek 1518., nakon 4 godine zatočeništva, došlo je do određenih, ali što se Krstine sudbine tiče, vrlo banalnih promjena. Naime, 1518. sklopljeno je između Venecije i Cambraiske lige petogodišnje primirje, a po jednoj odredbi, zarobljenici obaju strana trebali su biti pušteni. No, ta odredba nije vrijedila i za Krstu. Za njega je donesena jedna neobična odluka od strane mletačkih vlasti: Krsto će biti pušten, ali ne na bezuvjetnu slobodu, nego će biti predat francuskom kralju kao zarobljenik, pa onda on može odlučivati o daljnjoj Krstinom sudbini. I s ovim se, kao i sa svime u prethodne četiri godine odugovlačilo. U rujnu je od Velikog vijeća dobio dozvolu da se svečano oprostí od mletačkog dužda, ali i od svoje bolesne supruge Apolonije, ali još nije bio predat Francuzima. Tako je pokušao i bijeg iz zatvora, a jedino što je time postigao bilo je pojačavanje straža oko njegova zatvora.³³

Napokon je u siječnju 1519. Krsto napustio mletački zatvor. Odveden je u Milano gdje je pritvoren u francuskom kaštelu i gdje su ga dočekali opunomoćenici francuskog kralja. Tu je ostao cijelo ljeto kao zatočenik kralja Franje I. koji je tražio priliku kako bi što bolje iskoristio tako dragocjenog zarobljenika kao što je Krsto, primjerice u zamjenu za francuske uglednike koji su bili zarobljeni na suprotnoj strani.³⁴ Osim toga, početkom te godine, umro je car Maksimilijan. Smrću njegova nekadašnjeg gospodara i zaštitnika, za Krstu se mnogo toga promijenilo, odnosno o njegovoj osobnoj sudbini interesiralo se sve manje onih koji su mu mogli imalo pomoći. Stoga je vjerojatno shvatio kako njegov život nema više pretjeranog značenja za one koji su vodili europsku politiku tog vremena pa je potražio način kako da se sam oslobodi zatočeništva. Iako će se kasnije o Krstinom misterioznom bijegu iz Milana raspređati mnoge priče, u noći s 13. na 14. listopada uspio se spustiti niz zidine milanskog kaštela na mjestu gdje su mlinovi stvarali buku te zajedno sa dvojicom slugu uspio prijeći jarak i pobjeći. Kroz nekoliko dana stigao je u Postojnu gdje je dočekan s oduševljenjem, a mletačke su vlasti s negodovanjem primile vijest o njegovom bijegu.³⁵

³²Parafrazirano iz: Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016. str. 123-125.

³³Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 126-127.

³⁴Isto, str. 128.

³⁵Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 292.

Tako je završila i ova etapa Krstinog života u kojoj se iskazao kao sposoban i vješt vojskovođa, ali je i na teži način naučio kako se zapravo ni na koga od europskih moćnika nije moguće osloniti. Naročito se to odnosilo na Habsburgovce koji ga ipak nisu uspjeli spasiti iz mletačke tamnice, niti je, ako je suditi po izvorima, sam car Maksimilijan intenzivnije inzistirao na tome. Možda se tu stvorila Krstina nepovjerljivost prema Habsburgovcima koja će se, kao što će se pokazati, manifestirati u kasnijim godinama.

2.3. Između Habsburgovaca i Zapolje

2.3.1 Stanje u Europi i hrvatskim zemljama

Pobjegavši iz milanskog zatvora, Krstu su po povratku u domovinu zatekle drugačije prilike od onih kakve su vladale unutar tih pet godina što ih je proboravio u mletačkom zatočeništvu. Njegov bijeg uskoro nije imao efekta na europsku politiku, ali će novonastale prilike u srednjoj Europi itekako imati utjecaj na njegov daljnji život i djelovanje.

Prije svega, došlo je do smjene na hrvatsko-ugarskom prijestolju. Kralja Vladislava II. zamijenio je 1516. njegov maloljetni sin Ludovik II. Međutim, dječaku-kralju su određeni loši odgojitelji i skrbnici, a u pozadini njegove vladavine trajali su u Ugarskoj sukobi između tzv. dvorske i narodne stranke, odnosno između dva tabora koja su se prvobitno javila još za vrijeme Vladislavove vladavine, a sada su se nastavili i za vrijeme Ludovika. Dvorska stranka na čelu s palatinom Stjepanom Bathoryem stajala je uz kralja, a narodna, koju je podupiralo niže plemstvo, imala je na svom čelu moćnog erdeljskog vojvodu Ivana Zapolju i zalagala se za rušenje Jagelovića s hrvatsko-ugarskog prijestolja, kao i za postavljanje samog Zapolje na prijestolje.³⁶ Stoga se još kralj Vladislav odlučio na čvršće vezivanje s Habsburgovcima pa je 1515. došlo do sklapanja četvrtog po redu nasljednog ugovora prema kojemu će u slučaju izumiranja Jagelovića doći do prijenosa prava na hrvatsko-ugarsko prijestolje na Habsburgovce. Tada je Ludovik zaručen s Marijom Habsburškom koja je bila unuka cara Maksimilijana, a njegova sestra Ana zaručena je za Marijina brata Ferdinanda.³⁷ Kako su ovi dogovoreni brakovi kroz par godina doista i ostvareni, habsburške su pretenzije na jednog dana eventualno ispražnjeno hrvatsko-ugarsko prijestolje bile poprilično osnovane, kao i one suprotne strane, odnosno erdeljskog vojvode Ivana Zapolje koji je, kao potomak

³⁶Šišić, F., *Povijest Hrvata*, Marjan tisak, Split, 2004., str. 249.

³⁷Isto.

moćne ugarske plemićke obitelji i sin nekadašnjeg palatina Stjepana Zapolje bio sasvim prikladan pretendent na prijestolje prema kriterijima "narodne" stranke koja je smatrala kako pravo na krunu sv. Stjepana ne bi trebao imati strani vladar, nego netko od ugarskih velikaša. Osim tog unutrašnjeg sukoba za vlast koji je ionako činio prijestolje mladoga kralja klimavim, financijska situacija u kraljevstvu je bila katastrofalna, a nisu se poštovali ni saborski zaključci ni odluke vlasti. U takvom rasulu nije bilo moguće pripremiti Hrvatsku i Ugarsku za nove napade Osmanlija niti očekivati bilo kakvu veću pomoć od ostalih vladara, budući da su u Europi vladali politički sukobi i ratovi između Francuske i Habsburgovaca, Venecija je i dalje vodila svoju koristoljubivu politiku, a papa nije mogao okupiti vladare u borbi protiv Osmanlija, budući da je bio zaokupljen vjerskim razdorom koji se počeo formirati s Lutherovim crkvenim reformama u Njemačkoj.³⁸

No, gdje je u svemu tome bio Krsto Frankopan? Prije svega, njega je odmah 1519. zatekla jedna osobna tragedija. Supruga Apolonija, koja je za vrijeme Krstina zatočeništva također boravila u Milanu, preminula je početkom rujna te godine, dakle otprilike mjesec dana prije Krstina bijega. Zahvaljujući Sanudu znamo da ju je Krsto pokopao u jednom od svojih gradova, vrlo vjerojatno u istarskom Novigradu.³⁹ Tako Krsto više nije imao pored sebe tu hrabru i nadasve odlučnu ženu koja je bila i njegova spona s habsburškim dvorom, a kako je već rečeno, njegov politički pokrovitelj i gospodar u čijoj je službi bio, car Maksimilijan I. iznenada je umro u siječnju 1519. Sada je Krsto, očito se ponovno nastojeći uključiti u zamršene interese europske politike (u kojima je svakako ponovno trebalo gledati frankopansku korist), nastojao za svoje vojno i političko djelovanje steći naklonost novog Habsburgovca na prijestolju, Maksimilijanova unuka i nasljednika cara Karla V. Car je prihvatio Krstinu ponudu da opet služi habsburškoj kući i dao mu je da obavlja istu dužnost kao i u vrijeme kada je ratovao za cara Maksimilijana, odnosno dodijeljena mu je titula kapetana od Raspa i Krasa. Također, u proljeće 1521. ponovno mu je vraćeno zapovjedništvo nad utverdama Gradiškom i Marano. No, ove funkcije su se za njega uskoro pokazale gotovo beskorisnima, budući da su početkom svibnja iste godine Mlečani sklopili novi mirovni sporazum s carem Karlom na narednih pet godina, dakle Krstino iskustvo i ratne vještine po zaključcima tog novog mira na mletačkoj granici uopće nisu bile potrebne, a neku zamjensku funkciju car zasada nije ponudio.⁴⁰ Još se malo zadržao na habsburškom dvoru i pratio

³⁸Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 135.

³⁹Isto, str. 134.

⁴⁰Isto, str. 135.

europska događanja, a onda se odlučio okrenuti unutarnjim zbivanjima u Hrvatskoj. Najviše se to odnosilo na osmanske napade, pa i na prilike koje su vladale na posjedima njegova oca, braće i ostalih članova obitelji.

Nepovoljne prilike koje su vladale u hrvatsko ugarskom kraljevstvu iskorištavale su Osmanlije. Ban Petar Berislavić suzbijao je njihove napadaje koliko je mogao, ali do 1520. kada je u poginuo, Osmanlije su držale sav prostor do Une izuzev Jajca koje je još jedino ostalo slobodno. Također, u rujnu 1520. godine na prijestolje u Istanbulu uspeo se novi vladar, mlad i ambiciozan sin prethodnog sultana Selima, Sulejman II. (poznat kao Veličanstveni odnosno Zakonodavac). Nakon dugotrajnih priprema, Sulejman II. poveo je svoju vojsku na Europu. Već u ljeto naredne godine padaju redom utvrde Šabac, Mitrovica, Slankamen i Zemun, a zadnjeg 29. kolovoza pao je pod Osmanlije, nakon dugotrajne opsade, i Beograd. Ovaj događaj zastrašio je ne samo ugarsko plemstvo, nego je i uznemirio Europu, budući da se radilo o utvrdi čijim je padom Osmanlijama otvoren put ne samo u zapadnu Ugarsku, nego i dalje prema Beču i ostalim važnim europskim središtima.⁴¹ Istovremeno (početkom 1522.) na papinsku stolicu umjesto neodlučnog Leona X. dolazi papa Hadrijan VI. koji je bio mnogo odlučniji što se tiče političkog angažmana u borbi protiv Osmanlija, a car Karlo i nadvojvoda Ferdinand sazvat će u Nürnbergu njemački državni Sabor.⁴²

Budući da su osmanlijski upadi iz Bosne najviše pogađali posjede knezova Frankopana, knez Bernardin, kao najugledniji među njima, igrao je sa svojim rođacima važnu ulogu u borbi protiv Osmanlija, odnosno pri obrani hrvatskih teritorija, ali i svojih posjeda. Uvidjevši da im položaj biva sve teži i teži sada kada su se Osmanlije domogle Beograda, knez Bernardin obraća se za pomoć na razne strane. Međutim, od mletačkog Vijeća pred kojim je govorio u ožujku 1522. nije dobio nikakvu potvrdu da će mu stići neophodna pomoć za borbu protiv Osmanlija, pa se Bernardin odlučio za put u Nürnberg na saziv njemačkog državnog Sabora. Govor koji je tamo održao u studenom te godine ostao je znamenit sve do danas, upravo iz razloga što je u njemu Bernardin upotrijebio izraz "predziđe kršćanstva" za područje hrvatskih zemalja koje su se protezale uz samu granicu rastućeg osmanskog imperija. Tim je imenom ovo područje prvi put prozvao papa Lav X.⁴³ I premda je u tom

⁴¹Šišić, F., *Povijest Hrvata*, Marjan tisak, Split, 2004., str. 249.

⁴²Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 136.

⁴³ *Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija*, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 45.

emocijama nabijenom govoru⁴⁴ jasno ocrtao neprilike i stanje u kojemu bi se mogla zateći njegova domovina ukoliko pomoć ne stigne, dakle ili bijeg pred nadmoćnijim neprijateljem ili pokoravanje sultanu, pomoć koju je primio bila je više simbolična negoli značajna. Jednako kao i ugarski poslanici kralja Ludovika II. Jagelovića (koji je kao carev rođak također očekivao izdašnu pomoć pri obrani svojeg kraljevstva), Bernardin je otpravljen s nekoliko stotina dukata za put, nešto topova i sumpora za puščani prah i ništa više osim toga.⁴⁵

Doduše, kraljevskim je poslanicima bilo obećano da će do kraja svibnja 1523. u Ugarsku biti poslano četiri tisuće vojnika i sto centi puščanoga praha s kojima će se po dogovoru od 22. prosinca braniti ponajviše gradovi koji se nalaze u Hrvatskoj na samoj granici s Osmanlijama. Bernardin, kojeg su na saboru ionako bili predugo zadržali bez konkretnog odgovora, dvojio je oko toga hoće li car ispuniti svoje obećanje, pa se odlučio obratiti poduzetnom papi Hadrijanu VI., koji ga je ionako pismom iz prosinca 1523. pozvao k sebi u Rim. Međutim, Bernardin je tada već imao šezdeset i devet godina i moguće je da se zbog zdravlja i visoke dobi nije mogao otputiti na tako dugačak put kao što je bilo putovanje u Rim. Tako se vratio u domovinu odakle je početkom sljedeće godine k papi poslao upravo sina Krstu koji se vratio iz službe kod austrijskog nadvojvode Ferdinanda.⁴⁶

Papa je od Krste očekivao da iznese probleme svoje domovine onako kako je njegov otac to učinio na saboru u Nürnbergu, dakle usmenim putem, ali i da svoj govor pismeno priopći Sv. Stolici. Tu je Krsto imao još jednu zadaću pored iznošenja problematike oko osmanlijske opasnosti. Naime, valjalo je pred papom opravdati oca Bernardina ali i ostale Frankopane koji su na sve načine pokušavali povratiti oteći im Senj, naročito uoči najveće osmanlijske provale za vrijeme Krbavske bitke. Papa Hadrijan VI. svakako je bio upoznat s frankopanskim prilikama, a i vrlo je dobro znao da trenutno nema važnije osobe od Krstina oca što se tiče obrane područja hrvatskih zemalja kojem je trenutno prijetila najveća opasnost od osmanskih napada.⁴⁷

Kako nam je taj Krstin govor ostao sačuvan, možemo iz njega iščitati kakva je bila Krstina diplomatska vještina, ali i sposobnost da u najkraćim crtama dostojanstveno izloži ne

⁴⁴*Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji*: Monografija, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018., str. 60.

⁴⁵Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 360.

⁴⁶Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 136.

⁴⁷ Isto, str. 137.

samo ozbiljnost problema koji je snašao hrvatske zemlje, nego i probleme i brige svoje obitelji. Naime, on se, nakon što je izrazio svoje zadovoljstvo izborom Hadrijana VI. za papu, a zatim je opravdao oca što nije osobno došao pred papu. Oštro je protestirao protiv optužbi koje su se širile u vezi sumnji da bi Frankopani, odnosno poglavito knez Bernardin, mogli sklopiti savez s Osmanlijama: *Ne smije ostati ni trunka sumnje o tom, da bi moj otac bio sklopio savez s dušmaninom, on, koji bi radije žrtvovao sebe, svoju djecu, svoje imanje i svoj dom negoli da izda neprijatelju čitavu kršćansku zemlju. A ne smije se sumnjati, da bi on, koji je nasilje moćno odbijao od posjeda i dvorova svojih pradjedova, kršio mir od požude za tuđim dobrom*⁴⁸.

Nadalje, Krsto opravdava frankopanske pokušaje da vrate Senj koji im je *na prevarni način* oduzeo kralj Matija Korvin. Ukazuje na to kako je Senj bio u posjedu obitelji od 1260. i kako ne bi trebalo kriviti njegov rod što su pokušali vratiti ono što su stekli zakonito i što su svoje oružje podignuli na onoga tko im je taj posjed "ukrao". Naposljetku Krsto moli papu za pomoć kojom bi se mogle hrvatske zemlje spasiti od pogibelji koja im prijete te opisuje način na koji bi se *dušmanska navala* mogla slomiti već na području Hrvatske, jer ako se neprijatelj domogne Italije, odatle će ga teško istjerati. Također, preporučuje svoj rod papinoj zaštiti i ponavlja dio govora što ga je njegov otac izrekao na saboru u Nürnbergu, tražeći da papa uzme u zaštitu i *siromašne Hrvate*, koji *dalje bez potpore* ne mogu. Poručuje papi kako će od njegove odluke ovisiti nada ili očajavanje Hrvata.⁴⁹

Oba govora, dakle i Bernardinov i Krstin, bili su izniman primjer diplomatskih nastojanja da se u tim teškim vremenima potraži pomoć protiv nadolazeće intenzivnije osmanlijske opasnosti. Bili su to pozivi u pomoć za koje su se Frankopani nadali da će se temeljiti na općoj kršćanskoj solidarnosti. Međutim, i dalje je pomalo nejasno u kojoj su mjeri europski vladari (pa i sam papa) shvatili položaj u kojem se Europa nalazi u odnosu na trenutačnu osmansku opasnost te koliko je važno da granična područja dobiju potrebnu pomoć.⁵⁰ No, europski su vladari bili zaokupljeni međusobnim razmiricama, papa je bio okrenut problemu sve većeg crkvenog razdora uzrokovanog širenjem Lutherovih ideja, a hrvatsko-ugarsko kraljevstvo na unutrašnjem polju bilo je u ozbiljnom rasulu, pa je sasvim jasno iz takvih okolnosti da pomoć koja je trebala biti pružena hrvatskom plemstvu pri obrani od Osmanlija nije imala većeg efekta. Frankopanima je, pa tako i Krsti, preostalo jedino da i

⁴⁸ Gligo, V., *Govori protiv Turaka*, Logos, Split, 1983., str. 350.

⁴⁹ Isto, str. 351-357.

⁵⁰ Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 139-140.

dalje na neki način improviziraju obranu svojih posjeda kako znaju i umiju te da se nadaju pomoći koja bi odnekuda mogla pristići. I premda papa nije pružio neku značajniju pomoć, Krstin je govor bio dovoljno dojmljiv da pokaže neke od njegovih diplomatskih vještina koje će mu, pored vojnih sposobnosti, dobro doći u godinama smutnji i nemira koje su pred njim.

2.3.2. Politički život do smrti Ludovika II. Jagelovića

U trenutku kada je držao govor pred papom Hadrijanom VI., Krsto Frankopan je već službeno bio izašao iz habsburške službe. Dozvolio mu je to nadvojvoda Ferdinand službenom ispravom u Nürnbergu-Nürnbergu od 15. siječnja 1523. prema kojoj je Krsto mogao istupiti iz službe, ali je imao obavezu ostati vjeran i podložan habsburškoj kući za sve posjede i imanja koja je od njih primio.⁵¹ Međutim, on je sada, zajedno s ocem i braćom, kao i s ostalim rođacima i hrvatskim plemićima, bio usredotočen na obranu obiteljskih posjeda i hrvatskih zemalja.

U to vrijeme (1521-1524.) hrvatski je ban bio Ivan Karlović koji je ujedno i vodio obranu Hrvatske. Osmanlije su napadale južne hrvatske krajeve osvojivši tri važne utvrde (Skradin, Knin i Ostrovicu), a ban Karlović, čiji su posjedi bili upravo na samoj granici, trudio se pronaći vojnu i novčanu pomoć šaljući pisma europskim dvorovima i plemstvu. Prema Sanudu, Venecija se odazvala banovu pozivu, ali se i hrvatsko plemstvo bilo prinuđeno dogovoriti za zajedničku obranu, ovaj put uz više međusobnog zajedništva. Također, zbog nedostatka ljudstva i sredstava nužnih za obranu, hrvatsko plemstvo prepušta obranu nekih utvrda i gradova austrijskom nadvojvodi Ferdinandu, budući da je središnja kraljevska vlast na čelu s kraljem Ludovikom II. bila sasvim zaboravila na Hrvatsku i njezino plemstvo u svojim vlastitim neučinkovitim nastojanjima da nađu saveznike potrebne za obranu Ugarske od Osmanlija. U takvim se okolnostima plemstvo počinje približavati nadvojvodi Ferdinandu koji je, preuzevši obranu nekih pograničnih gradova, na taj način štitio svoje nasljedne zemlje, odnosno Kranjsku, Štajersku i Korušku. Ovo uključivanje Ferdinanda u obranu Hrvatske, kao i nasljedna prava koja su Habsburgovci polagali na hrvatsko-ugarsko prijestolje, bit će glavni argumenti po kojima će Ferdinand tražiti prijestolje 1527. godine.⁵²

⁵¹ Isto, str. 142.

⁵² Isto.

Kako je između 1522. i 1524. sve više osmanskih napada bilo usmjereno ne samo na posjede knezova Krbavskih (Karlovića), nego i na posjede Cetinskih, Slunjskih i Modruških Frankopana, u obrambena pitanja odlučio se uključiti sam knez Krsto Frankopan. Slučajno se zatekao na Ludovikovom dvoru 1525. kada je tamo stigao neki Jure Mrsić iz Jajca te je pred državnim vijećem govorio o svim nevoljama koje su snašle Jajce. Naime, taj se grad sasvim našao u osmanskome okruženju pa je opskrba stanovnika i branitelja grada bila gotovo nemoguća, budući da je Jajce sada bilo odsječeno od kršćanskog svijeta. Kralj Ludovik se, iako zaokupljen nekim drugim poslovima, pobrinuo i da se pomogne Jajcu, a Krsto se kralju sam ponudio da će povesti vojsku koja će opskrbiti taj grad hranom i ostalim što je potrebno da stanovnici prežive, a otpor Osmanlijama se nastavi.⁵³ O tome je i pisao svom venecijanskom prijatelju Antunu Dandolu u pismu 24. lipnja 1525. Vidi se kako Krsto ima posve jasno viđenje kako doprijeti do Jajca, zašto prethodnici nisu bili uspješni u tome, ali i govori i o tome kako ga je Mrsićevo kazivanje o gladi i nevoljama naroda u okruženom gradu navelo da se ponudi opskrbiti ga te da mu je kralj prihvatio dati sve ono što mu je potrebno kako bi se ta operacija uspješno izvela.⁵⁴

Međutim, pripreme za ovaj poduhvat otegnule su se i duže nego što je Krsto mislio, jer kralj nije dao ni trećinu sredstava što ih je obećao. Tek 18. travnja otpravio se Krsto iz Budima u Slavoniju gdje je čekao pogodan trenutak da preko Save provali u Bosnu. Kralj je istovremeno naredio banovima Franji Bathanyu i Ivanu Tahiju da mu sa svojim četama budu pri ruci. U Slavoniji su se čitav mjesec svibanj odvijale pripreme za ekspediciju. Osim vojske slavonskih staleža koju su vodili banovi, kralj je poslao i tisuću pješaka i dvjesto konjanika, a nadvojvoda Ferdinand poslao je petsto konjanika. Tek rijetki velikaši (koji su Krsti i zavidjeli na takvom poduhvatu) opremili su svoje banderije i poslali ih u pomoć. Tako je Krsto s vojskom koja je brojila otprilike šest do sedam tisuća ljudi prešao preko Save u večer 7. lipnja. Probijanje do Jajca nije bilo lako i uz stalno usputno ratovanje Krsto je tek nakon nekoliko dana uspio 11. lipnja ući u Jajce i konačno opskrbiti stanovnike i branitelje potrebnim namirnicama te učiniti odredbe potrebne da bi se grad i dalje čuvao i branio. Nakon ovoga se s vojskom uz nešto veće napore vratio natrag u Slavoniju odakle i piše gore spomenuto pismo Dandolu u Veneciju.⁵⁵

⁵³Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 406.

⁵⁴ Isto, str. 407.

⁵⁵ Isto, str. 408-410.

Gotovo herojski Krstin čin opskrbljivanja Jajca slavio se ne samo u Hrvatskoj, nego i u Ugarskoj. Naposljetku, prihvatio se pogibeljnog zadatka kojega se nitko nije htio prihvatiti i činio je nešto što još nikome nije uspjelo. Tako je ugarski sabor u Hatvanu tražio 4. srpnja od kralja da umjesto omraženog Ivana Tahija za hrvatskog bana imenuje Krstu. To na kraju nije realizirano, ali se dugo raspravljalo kako bi bilo najprikladnije nagraditi tog "junačkog vojskovođu". Čini se kako Krsto baš i nije pretjerano mario za bansku čast, već je tražio da se Frankopanima vrati Senj, što su staleži odbili i uporno tražili neki drugi način da se Krstu nagradi.⁵⁶ Krsto je nakon sabora ostao još neko vrijeme u Ugarskoj, vjerojatno čekajući odluku kralja i staleža o njegovoj "nagradi", a kolika je bila njegova ojađenost zbog toga što nisu željeli vratiti Senj u ruke njegove obitelji, vidi se u njegovu pismu što ga je priložio uz poklon (konja kojeg je zarobio kod Jajca) kojeg je poslao novom papi Klementu VII. U pismu moli papu da *zaštiti njega i oca njegova od svih koji ih hoće potlačiti*. Vjerojatno je tu prije svega mislio na ostrogonskog nadbiskupa i ugarskog primasa Ladislava Szalkaya koji je uporno radio protiv njega. Upravo je sa spomenutim nadbiskupom došlo do incidenta kada je 30. kolovoza u kraljevskom vijeću došlo do žestoke rasprave između njega i Krste. Došlo je čak i do fizičkog obračuna u kojem je Krsto kao odgovor na uvredljive optužbe udario nadbiskupa šakom po obrazu. Kada se kralj Ludovik vratio iz lova tog dana, stao je na stranu svog pouzdanika nadbiskupa Szalkaya, a Krstu, kojega je do maloprije slavio kao junaka i obećavao mu nagradu, dao je baciti u tamnicu.⁵⁷ Odatle Krsto piše ponovno svom prijatelju Dandolu o tome kako kralj Ludovik od njega želi jednostranu ispriku, dakle da se on ispriča nadbiskupu. Međutim, Krsto se s nadbiskupom nije kanio izmiriti dok mu se ne da zadovoljština za one uvredljive riječi što mu ih je Szalkay izgovorio. Ogorčeno dodaje da je tamnica *ona nagrada koju sam dobio ovdje u Ugarskoj za moje zasluge*.⁵⁸ Nešto nakon toga uspjela je kraljica Marija zajedno s papinskim nuncijem izmiriti dvojicu zavađenih, ali čim se Krsto domogao slobode, vratio se u Hrvatsku, svjestan sada da od nagrađivanja za ono što je učinio neće biti ništa.

Ovo poniženje i uvredu Krsto je shvatio kao znak da Hrvatska ne može očekivati nikakvu pravu pomoć u borbi protiv Osmanlija ni od vlastitog hrvatsko-ugarskog kralja, ali ni od ugarskog plemstva u cjelini. Stoga se ogorčen s ostatkom hrvatskog plemstva sve više okreće nadvojvodi Ferdinandu te plemstvo samostalno pokušava organizirati obranu granica

⁵⁶ Isto, str. 411.

⁵⁷ Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 143.

⁵⁸ Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 411.

Hrvatske. Bez kraljeve privole hrvatski su staleži sazvali veliki sabor Hrvatske i Slavonije u Križevcima 25. siječnja 1526. Odatle plemstvo poručuje kralju Ludoviku da su mu vjerni *ali budući da ih njegovo veličanstvo neće zaštićivati, to im je slobodno tražiti drugoga gospodina koji će ih braniti*⁵⁹. Krsto je prilikom toga sabora žestoko zastupao Habsburgovce te je govorio pred plemstvom u njihovu korist i kako bi se trebali staviti pod njihovu zaštitu, budući da od kralja Ludovika pomoći nema, a uz habsburšku pomoć on bi mogao osloboditi i okupiranu Bosnu od osmanske vlasti, pa bi nadvojvoda Ferdinand mogao postati i bosanskim vladarom, budući da i, po riječima papinskog nuncija Burgia, *Bosna pripada Hrvatskoj*.⁶⁰ Hrvatski poslanici izašli su pred nadvojvodu Ferdinanda sa svojim željama i zahtjevima, a u ožujku im se u Augsburgu pridružio i Krsto Frankopan. Budući da su Ferdinand i Ludovik II. Jagelović bili šurjaci, nadvojvoda nije prihvatio izravno ovu ponudu hrvatskog plemstva, ali je donio neke važnije odluke ključne za obranu hrvatskih zemalja. Za obranu hrvatskih pograničnih utvrda zadužio je kapetana Nikolu Jurišića, a time se i organizacija obrane Hrvatske odvojila od obrane Ugarske, i to neposredno uoči bitke na Mohačkom polju.⁶¹ Što se tiče Frankopana, knez Bernardin i njegov mlađi sin Ferdinand bavili su se obranom južnih hrvatskih područja, a Krsto je diplomatskim putovima tražio pomoć Europe u obrani od Osmanlija, budući da je znao kako kralj Ludovik i Ugri nemaju dovoljno brojnu vojsku niti sredstva kojima bi mogli zaustaviti tako velik osmanski pohod kao onaj što ga je sultan Sulejman tada spremao. Naime, Sulejman je usmjerio svoj novi pohod na osvajanje prijestolnog grada hrvatsko-ugarskog kraljevstva, a kralj Ludovik je, sasvim nespreman, tek počeo okupljati svoju vojsku. Tako je u trenutku kad je osmanska vojska već bila kod Beograda i na putu prema Ugarskoj već osvajala utvrde Petrovaradin, Ilok i Osijek, kralj Ludovik tek kretao sa svojom vojskom prema Mohačkom polju.⁶²

Knez Krsto Frankopan se tada (početkom kolovoza) nalazio u Spieru gdje je ponovno stupio u vojnu službu nadvojvode Ferdinanda, kako bi putem takve suradnje bio što korisniji pri obrani Hrvatske. Budući da ga je vijest o predstojećoj Mohačkoj bitci zatekla netom što se bio vratio u Hrvatsku, nije se žurio da što prije stigne na bojno polje, ali je bio svjestan da kralj nema dobrog vojskovođu pored sebe koji bi mu strateški isplanirao bitku protiv očigledno nadmoćnijeg neprijatelja, kao i da se njegovo učešće u bitci očekuje, jer takva bitka

⁵⁹ Isto, str. 415.

⁶⁰ Isto.

⁶¹ Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str.145.

⁶² Klaić V., *Povijest Hrvata*, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 420.

bila je odlučujuća i za sudbinu Hrvatske.⁶³ Zato je u Zagrebu krenuo prikupljati vojsku, a kralju je poručio da se ne upušta u bitku prije nego što on stigne sa još vojnika jer je previše toga na kocki da bi se započela bitka ako je kraljeva vojska još malobrojna i nespremna. I sam je kraljev kancelar Stjepan Brodarić nagovarao kralja da poslušava Krstin savjet i pričekava njegov dolazak, međutim ratno je vijeće odlučilo bez Krste krenuti u bitku. Ishod te odluke će biti katastrofalan, budući da je započela bez odgađanja ili ikakve uporabe strateškog planiranja. Čak je i sam ban Franjo Bathany jedva stigao na vrijeme za početak bitke, a još jedna jako pogrešna odluka bila je što su se Ugri odlučili za frontalni sukob s daleko većom i moćnijom osmanskom vojskom na otvorenom Mohačkom polju.⁶⁴ Rezultat je bio sličan kao i kod bitke na Krbavskom polju: osmanska je vojska gotovo u potpunosti uništila suparničku ugarsku vojsku. Samo su se malobrojni uspjeli spasiti i pobjeći, ali među njima nije bio kralj Ludovik. Naime, on se utopio u nabujalom potoku pri padu s konja dok je pokušavao pobjeći.⁶⁵

Nakon poraza u Mohačkoj bitci, u Ugarskoj je nastao pravi kaos. Sultan Sulejman uspio je osvojiti ugarsku prijestolnicu Budim, a njegova vojska ubijala je, palila i pljačkala. Nakon što je krajem rujna dao spaliti Peštu, osigurao je Budim jakom posadom i vratio se natrag u Istanbul. Zauzimanjem Budima bila su mu otvorena vrata prema unutrašnjosti Europe, ali i prema Hrvatskoj. Zavladao je opći strah i nesigurnost među narodom, a nastojao ih je primiriti upravo Krsto.⁶⁶ Pozivao se na dobro organiziranu obranu hrvatskih zemalja, kao i na obećanu Ferdinandovu pomoć. No, tada je pristigao glas o Ludovikovoj pogibiji, a pravi Krstin stav o čitavoj situaciji, kao i o njegovu izostanku iz bitke nalazimo u njegovu pismu senjskom biskupu Franji Jožefiću. On žali što nije stigao u bitku na vrijeme, ali za neuspješan ishod ne krivi sebe, već ugarsko plemstvo i kralja, a na neki je način i zahvalan što je ostao živ, budući da bi u tako loše vođenoj bitci zasigurno poginuo.⁶⁷

Posljedice Mohačke bitke bile su katastrofalne u svakom pogledu, posebice zato jer je Ugarska sada ostala bez obrane. Srećom, sultan se nakon bitke bio vratio u Istanbul pa trenutno nije bilo izravne ratne opasnosti. Hrvatska je obrana zasada bila sigurna u rukama knezova Krste Frankopana i Ivana Karlovića. Ali hrvatsko-ugarsko prijestolje sada je bilo

⁶³Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str.146.

⁶⁴ Isto, str. 148.

⁶⁵Šišić, F., *Povijest Hrvata*, Marjan tisak, Split, 2004., str. 250.

⁶⁶ Isto, str. 280.

⁶⁷Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 149.

prazno, budući da je kralj Ludovik II. Jagelović poginuo, a da nije za sobom ostavio nasljednika. Sada je Ferdinand Habsburški vidio priliku da konačno za svoju kuću dobije hrvatsko-ugarsku krunu na koju je polagao pravo po rodbinskim vezama i nasljednim ugovorima. S druge strane odmah se pojavio i ugarski protukandidat, erdeljski vojvoda Ivan Zapolja. Na pomolu je bio novi sukob dvaju strana u borbi za prijestolje između kojih će se naći i Krsto.

2.3.3. Između dvaju strana u građanskom ratu

Ferdinandove namjere bile su jasne od samog početka. Trebao je pridobiti hrvatsko i ugarsko plemstvo na svoju stranu da ga prihvati za nasljednika poginulog mu šurjaka Ludovika. Zato je vrlo brzo imenovao svoje poslanike koji su trebali posredovati kod staleža ne bi li prihvatili Ferdinanda za svoga kralja. Za Hrvatsku su to bili Krsto Frankopan, kapetan Nikola Jurišić i Ivan Puchler, zapovjednik grada Mehova na hrvatsko-kranjskoj granici.⁶⁸

Međutim, staleže Hrvatske i Slavonije brinula je prije svega obrana, pa su se 23. rujna staleži Slavonije sastali na saboru u Koprivnici na kojem nisu diskutirali oko izbora kralja, nego su proglasili Krstu svojim vođom i braniteljem, izloživši svoju odluku ovako: *Hoćemo da tvoje gospodstvo bude naš upravitelj i vrhovni branitelj te se svi podajemo pod tvoju vlast. Jer ti si u svoje doba pohitao Jajcu u pomoć i oslobodio ga od Turaka, a sada u času rasula ovoga kraljevstva ostavila su nas sva naša gospoda osim tvoga gospodstva. Stoga nećemo nikoga nego tebe za svoga glavara i branitelja.*⁶⁹ Tako se Krsto u pismu svome prijatelju Antunu Dandolu potpisuje kao "Branitelj i zaštitnik Kraljevine Slavonije i županije Požege" (*tutor protectorque regni Sclavoniae et comitatus Posegae*).⁷⁰ Ovaj čin pokazuje koliko je Krstina sposobnost bila cijenjena kod staleža, ali, kao što će se pokazati, i kod oba kandidata za prijestolje, jer su pokušavali pridobiti njegovu naklonost. Kraljica Marija, udovica kralja Ludovika, a sestra Ferdinanda Habsburškog, činila je sve da okrene prilike u kraljevstvu u bratovu korist, pa tako i da pridobije neke ključne osobe na njegovu stranu. Stoga ona poziva Krstu kao jednog od prvaka kraljevstva na sastanak koji se trebao održati 14. listopada u Heinburgu. Međutim, Krsto se na taj poziv neće odazvati, možda zbog toga jer kraljica piše da on *bez oklijevanja doći izvoli i mora*. Zasigurno mu se nije svidjelo što njemu, koji ima

⁶⁸ Isto, str. 150.

⁶⁹ Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 74.

⁷⁰ Isto, str. 75.

tolike zasluge i ugled i koji je proglašen zaštitnikom Slavonije, naređuju da nekamo mora otići.⁷¹

I premda se na slavonskom saboru staleži nisu izravno bavili pitanjem izbora kralja, bilo je jasno da je dio plemstva, posebice slavenskog, protiv toga da se na prijestolju nađe jedan Habsburgovac. Takvo je bilo i mišljenje najvećeg dijela ugarskog plemstva, prema zaključku sabora na Rakoškom polju 1505. Njihov kandidat, Ivan Zapolja, jednako kao i suparnik mu Ferdinand, ne gubi vrijeme. Nakon što mu nije uspjelo isprobiti kraljicu Mariju, Zapolja je okupio svoje pristaše na sastanku u Tokaju, istog dana kada je održan sastanak u Heinburgu, 14. listopada 1526. Nakon vijećanja, najavljen je izborni i krunidbeni sabor 5. studenog u Stolnom Biogradu.⁷² Za razliku od Ferdinanda, Zapolja nije vodio duge pregovore s plemstvom, nego je iskoristio to što je većina ugarskog i gotovo cijelo slavonsko plemstvo bilo uz njega. Tako je 11. studenog, dakle 6 dana nakon što se krunidbeni sabor sastao, Ivan Zapolja okrunjen krunom Sv. Stjepana, a ubrzo je poslao i izaslanike europskim vladarima i papi da priznaju njegovu krunidbu.⁷³ Međutim, bilo je sasvim jasno da Ferdinand Habsburški ovu krunidbu ne priznaje niti će odustati od prijestolja, naročito jer su ga Česi još 23. listopada izabrali za svoga kralja. Osim toga, uz njega je bila većina hrvatskog plemstva.

U vrijeme kad je Zapolja okrunjen, Krsto se Frankopan još nije direktno priklonio niti jednomu od kraljevskih kandidata, premda je formalno bio u Ferdinandovoj službi. Bio je svjestan svoje vrijednosti, ali i odlučan da se ne ponove pogreške iz prošlosti prema kojima njegove zasluge nisu nikada bile nagrađene niti su njegovu rodu vraćeni traženi posjedi. Reklo bi se da je za svoju potporu nekome od kandidata odlučio tražiti sve to što do sada on i njegova obitelj nisu dobili, jer ga tih prvih dana studenog nalazimo u Požunu, gdje pregovara s kraljicom Marijom i nadvojvodom Ferdinandom. Sklopljen je svojevrsan ugovor u kojem Ferdinand Krsti obećava vlastelinstvo Senj i položaj vrhovnog ugarskog zapovjednika, ali tek nakon što Ferdinand bude okrunjen za kralja krunom sv. Stjepana.⁷⁴ Bilo je to dovođenje Krste u nepovoljan položaj, budući da bi trebao podržati Ferdinanda u izboru za kralja, a sve što mu je obećano dobio bi tek nakon što u potpunosti prestane sukob između Ferdinanda i Zapolje. Ferdinand je tako zapravo tražio podršku trenutno najmoćnijeg hrvatskog velikaša, ne dajući mu sigurnu garanciju da će svoja obećanja doista i ispuniti jednom kad postane

⁷¹Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 151.

⁷²Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 77.

⁷³Isto, str. 78.

⁷⁴Margetić, L., *Cetinski sabori u 1527.*, Senjski zbornik, Senj, 1990., str. 42.

kralj. Krsto, poučen svojim iskustvom s Habsburgovcima, znao je da bi ga Ferdinand mogao izigrati i ne predati mu tražene posjede i titulu. Iako su neki povjesničari poput Ferde Šišića smatrali kako se Krsto još početkom studenog kolebao između Ferdinanda i Zapolje⁷⁵, Lujo Margetić tvrdi da je izglednije da je on znao procijeniti na kojoj strani će biti veća korist za njega, njegovu obitelj, ali i za Hrvatsku.⁷⁶ Krajem studenog, na iznenađenje Habsburgovaca, ali i ostalih plemića koji su bili na habsburškoj strani, Krsto se zajedno s zagrebačkim biskupom Šimunom Erdodyem poklonio Zapolji i priznao ga za svoga kralja i gospodara.⁷⁷ Zapolja, zadovoljan što se ovako moćan velikaš svrstao na njegovu stranu, dao mu je ono što je Krsto otpočetak tražio, bilo od Jagelovića, bilo od Habsburgovaca; vratio mu je Senj i druge posjede koji su Frankopanima bili oduzeti. Osim toga, imenovao ga je svojim banom za Hrvatsku i Slavoniju, vrhovnim kapetanom Ugarske između Dunava i Drave, povjerio mu je na upravu grad Bihać te ga je imenovao i vranskim priorom, a dao mu je i novac kojim će opremiti vojsku za rat protiv Ferdinanda.⁷⁸ I Krstin ostarjeli otac knez Bernardin svrstao se uz sina na Zapoljinu stranu, dok su ostali Frankopani bili uz Ferdinanda.⁷⁹ Tako su se zapravo hrvatske zemlje podijelile na Zapoljin (Slavonija) i Ferdinandov (Hrvatska) tabor.

Nakon izbornog sabora u Požunu 16. prosinca 1526. na kojemu je preostalo ugarsko plemstvo koje se nije priklonilo Zapolji izabralo Ferdinanda za svoga kralja, zakazan je takav izborni sabor za Hrvatsku, a imao se održati 21. prosinca u Cetinu. Krsto je sazvao sabor Kraljevine Slavonije 18. prosinca gdje se predstavio staležima kao ban, bez obzira na prosvjede koje je poslao Ferdinandov ban Franjo Batthany. Moguće je da je Krsto već tu zakazao sabor u Dubravi za 6. siječnja na koji je pozvao i hrvatske staleže da se poklone Ivanu Zapolji i priznaju ga za svoga kralja.⁸⁰ Međutim, hrvatsko se plemstvo sastalo na saboru u Cetinu, ali tek 31. prosinca, budući da su Ferdinandovi poslanici zakasnili na dogovoreni dan, a gospoda su se razišla da proslave božićne blagdane. Rasprava se otegnula i na sutradan, 1. siječnja 1527., kada je hrvatsko plemstvo donijelo konačnu odluku o izboru Ferdinanda Habsburškog za hrvatsko-ugarskog kralja. Ferdinand se obavezao na obranu

⁷⁵Šišić, F., *Izbor Ferdinanda I hrvatskim kraljem*, Starohrvatska prosvjeta, Zagreb - Knin, 1927, str. 25.

⁷⁶Margetić, L., *Cetinski sabori u 1527.*, Senjski zbornik, Senj, 1990., str. 42.

⁷⁷Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 78.

⁷⁸Isto, str. 79.

⁷⁹Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 152.

⁸⁰Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 6.

Hrvatske, kao i na potvrđivanje svih starih prava i privilegija kraljevstva. Plemstvo, koje je ionako bilo zabrinuto oko organizacije protuosmanske obrane, ovi su uvjeti zadovoljili.⁸¹

Šestog siječnja, dakle pet dana nakon sabora u Cetinu, održan je izborni sabor za Slavoniju u Dubravi kod Čazme. Tu su mu potvrđeni svi naslovi i privilegije koje mu je dodijelio Ivan Zapolja, te po političkom položaju u tom trenutku nije bilo moćnijeg velikaša od njega. Činilo se kako je napokon dobio sve ono što je prije potraživao. Međutim, sukob između dvaju protukraljeva još nije bio gotov, a time ni Krstina nova pozicija nije bila sigurna. Naime, isprva je u boljem položaju bio Ivan Zapolja, budući da su ga kao kralja priznali papa, Francuska, Poljska i Venecija, a francuski mu je kralj i obećao pomoć protiv Ferdinanda. Također, Ferdinandov položaj slabio je zahvaljujući oskudici novca zbog koje se nije mogao posvetiti obrani Hrvatske i Ugarske onako kako je plemstvu obećao, a počeli su ga ostavljati i neki od slavonskih i ugarskih privrženika.⁸² No, Zapolja svoju prednost nije dobro koristio. Krsto ga je kao njegov ban i iskusan vojskovođa poticao na to da brzo i odlučno slomi Ferdinanda sada dok je slabiji, ali njegov je kralj oklijevao i bio neodlučan. Sam se Krsto našao u velikim problemima, o čemu saznajemo i iz nekoliko pisama što ih piše svome prijatelju, senjskom biskupu Jožefiću. Zauzet je brigama i poslovima koje mu je donijela služba bana, a nema vremena baviti se obranom svojih i obiteljskih posjeda. U tolikoj je oskudici zbog troškova oko vojske da je morao zalagati i prodavati svoje posjede i imovinu. Uz to su i dalje prisutne osmanske provale na frankopanske posjede, a njegova se obitelj svela na starog oca Bernardina te malodobnog nećaka Stjepana i nećakinju Katarinu.⁸³ Ostao je u tom trenutku jedini modruški Frankopan koji je bio vojno sposoban, ipak nije bio u mogućnosti braniti posjede svoje obitelji. I sam je uvidio kako je priklanjanje Zapolji bila dobra odluka samo isprva, ali je svejedno nastavio boriti se za svoga kralja i nadati se dobrom ishodu te borbe i uspjehu one strane koju je odabrao. Ferdinand, iako na početku u lošijem položaju, uspio je ojačati svoju vlast i bolje se naoružati, pa sada Zapolju nije mogla spasiti ni Krstina ratna vještina.⁸⁴ Početkom rujna 1527. čete Ferdinandovih privrženika primakle su se Dravi, a Krsto je u Slavoniji skupljao svoju vojsku koju će povesti u bitku protiv njih. O

⁸¹Šišić, F., *Povijest Hrvata*, Marjan tisak, Split, 2004., str. 282-283.

⁸² Isto, str. 283-284.

⁸³Kruhek, M., *Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016., str. 153.

⁸⁴ Isto, str. 154.

svemu što se tada zbilo pisao je u svojoj kronici Ivan Zermegh, plemić Križevačke županije, koji je bio dio tabora Krstine vojske.⁸⁵

Najprije se Krsto sukobio s Lajošem Pekrijem i drugim Ferdinandovim pristašama, a tu je bio i ranjen. Zatim je druga četa Ferdinandovih pristaša s kojima se htio obračunati pobjegla prema Ormužu na rijeci Dravi, nakon čega je usmjerio svoju pažnju na pitanje Varaždina koji je bio u rukama Ferdinandovih pristaša. Već drugoga dana kako se Krsto bio utaborio u blizini Varaždina, glasnici grada došli su se predati donoseći sa sobom ključeve grada. Nije se predala jedino sama varaždinska utvrda kojom je zapovijedao Pavao Kečkeš, časnik ugarskog palatina. Premda su ga neke prekodravske županije pozivale na pomoć, jer Ivana Zapolju je Ferdinandova vojska upravo istjerala iz njegove prijestolnice, Krsto je odlučio pripremiti opsadu utvrde dok ju se ne osvoji, pa tek onda krenuti dalje. Međutim, te večeri dok je još spremao opsadu, pogodila je Krstu *ručna bombard*a (topovska kugla) bačena s tvrđave. Rana je bila smrtna, budući da se nalazila u području abdomena. Kako je znao da će umrijeti, Krsto je opominjao svoju vojsku, i plemiće i vojnike, da ne odustaju od započete opsade i da se upute u pomoć kralju Ivanu Zapolji, a zapovjedništvo je povjerio Ivanu Tahiju. Svi oni obećali su izvršiti njegove naredbe, ali ubrzo mu se cijela vojska razišla, ostavivši ga u taboru s jedva tisuću konjanika. Umro je 27. rujna 1527. u kaštelu Martijanecu. Tijelo mu je otpremljeno u Koprivnicu, a odatle u pratnji druge supruge Katarine Dragišić i na Modruš gdje je sahranjeno u obiteljskoj grobnici.⁸⁶

Krstina smrt bila je velika prednost za Ferdinanda Habsburškog, budući da je sada mogao slobodnije potući svoga protivnika Zapolju koji je ionako već jedva održavao svoju vlast. Istoga dana kad je umro knez Krsto Frankopan, Zapolju je u bitci kod Tokaja porazio grof Nikola Salm, nakon čega je Ferdinand mogao proglasiti svoju apsolutnu pobjedu i već se 3. studenog okruniti u Stolnom Biogradu za hrvatsko-ugarskog kralja.⁸⁷ Time je završen rat za prijestolje, u čijem je jeku na neki način zapečaćena i sudbina hrvatskih zemalja koje su se sada našle pod vlašću Habsburgovaca na iduća četiri stoljeća, ali i s obzirom na to da se tijekom rata zanemarivala obrana hrvatske granice, Osmanlije su sve uspješnije zauzimale teritorij koji će se uskoro svesti na "ostatke ostataka". Također, Krstinom smrću izumrla je modruška grana knezova Frankopana, a obitelj Frankopana oslabila je toliko da će do kraja

⁸⁵Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 100.

⁸⁶Odlomak parafraziran iz: Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 100-102.

⁸⁷Klaić V., *Povijest Hrvata*, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, str. 103.

16. stoljeća ostati samo na jednoj grani od onih početnih osam, dok obiteljski posjedi će se smanjiti i pomaknuti južno zbog osmanlijske opasnosti.

3. ZAKLJUČAK

Naposljetku, potrebno je dati odgovore na pitanja koja su postavljena u uvodnom dijelu, a na kojima se temeljila proučavana problematika oko Krste Frankopana.

Prije svega, glede oblikovanja Krste Frankopana kao politički važne osobe, Krsto je prešao put od mladog, ali sposobnog ratnika u habsburškoj službi, preko mletačkog zatočenika pa do jednog od najutjecajnijih osoba u Kraljevstvu za čiju su se naklonost i potporu borila oba kandidata u borbi za prijestolje. Boravak u mletačkoj tamnici i činjenica da se sam morao izbaviti iz nje, Krstu su naučili da Habsburgovcima treba pristupati s oprezom i ne oslanjati se previše na njihovu pomoć, jer su oni, kao i svaka druga velika europska sila tog vremena, prije svega u svemu gledali svoju korist i kako što bolje proći u europskim političkim igrama, nego što im je doista bilo stalo da se Krsto izbavi iz zatvora, bez obzira na to koliko on bio sposoban vojskovođa i kakav je bio ugled njegove obitelji. Nakon toga, potez koji mu je donio možda najviše poštovanja i ugleda, bilo je opskrbljivanje Jajca. Tu se iskazao kao dovoljno sposoban vojskovođa, ali očito i pronicljiv diplomat, budući da je vjerojatno znao kako bi njegove zasluge mogle biti nagrađene. Kada nisu, izbio je incident s ostrogonskim nadbiskupom, što je Krsti bila jasna poruka da se ni od Ugara, barem dok su Jagelovići na vlasti, ne može očekivati nikakva pomoć ni potpora, naročito ne u borbi protiv Osmanlija. Upravo ta sposobnost procjene situacije, pored vojničkog talenta, ali i ogromne naklonosti staleža, bili su nešto što je Krstu činilo politički važnom osobom i stoga dragocjenim saveznikom i Ferdinandu Habsburškom i Ivanu Zapolji.

I premda pravi razlog Krstina prelaska na Zapoljinu stranu nije sasvim jasan i toliko dobro istražen, može se iz korespondencije suvremenih osoba, pa i iz same Krstine, zaključiti kako je to mijenjanje strana bilo dobro odvagnuto i promišljeno. Odgovor na ovo pitanje usko je vezan i uz ono koje se postavilo o udjelu osobnih frankopanskih interesa u toj odluci. Može se reći da su, ako je suditi i po samom Krsti i onome što on piše u svojim pismima, u svemu tome odigrali veliku ulogu. Naime, u središtu svih interesa uvijek su bili frankopanski posjedi, posebice Senj. Još je Krstin otac Bernardin radio na tome da se obitelji vrati Senj, a na neki način Krstina vojnička i diplomatska djelatnost, od sudjelovanja u ratu Cambraiske

lige, protuosmanske ekspedicije u Jajce te naposljetku i biranja strana u sukobu između Habsburgovaca i Zapoljine stranke, sve je bilo usmjereno na povratak oduzetih posjeda i obnovu moći njegove obitelji. Stoga bi se i prelazak k Zapolji mogao jednostavno objasniti: Zapolja je Krsti, pored ostalih počasti, dao Senj, ono što je on konstantno zahtijevao, a od kralja Ludovika nije dobio, dok mu je Ferdinand obećao to jedino "na papiru" i bez ikakve garancije. Ali, čak ni Krstina vojnička vještina, kao ni to što se trudio da mu na sve načine pomogne, nisu mogli održati Zapolju na prijestolju, budući da je Zapoljina vlast otpočeta bila nedovoljno čvrsta i utemeljena, bez obzira na legitimnu krunidbu i potporu. Tako se može zaključiti da je Krsto prije svega bio na neki način žrtva vlastite ambicije da povрати oduzete obiteljske posjede po svaku cijenu, kao da su u prijestolnim borbama u kojima se zatekao jednostavno presudili neki viši faktori, bez obzira od kolike je važnosti bilo njegovo sudjelovanje u svemu tome. Zapolja mu jest dao ono što mu je i obećao za potporu, ali je ubrzo postalo jasno da bi Habsburgovci mogli, kao daleko moćnija i stabilnija strana, odnijeti pobjedu. Krstina je smrt svakako ubrzala Zapoljin pad, ali i bez obzira na to, malo je izgledno da bi se Zapolja mogao održati, sve i da mu je najbolji vojskovođa preživio.

Tako možemo reći da Krsto Frankopan pripada među one osobe u hrvatskoj povijesti koje su posjedovale kvalitete odličnih diplomata i sposobnih vojskovođa te koje su radile ponajviše za dobrobit vlastitog roda, ali i domovine (jer moraju se uzeti u obzir Krstine težnje oko obrane od Osmanlija), ali koje nisu postigle svoj cilj jednostavno zato što su iznad njih bili viši interesi europskih sila koji su se formirali i davno prije nego što je Krsto stupio na političku scenu Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Smrcu njega i njegovog oca Bernardina završilo je posljednje "zlatno doba" obitelji Frankopan.

I premda su neka pitanja u vezi djelovanja Krste Frankopana, poput okolnosti njegova prelaska na Zapoljinu stranu, bolje razjašnjena, mnoge stvari ostaju nepoznate ili nedovoljno istražene. Također, u hrvatskoj historiografiji zasada postoji samo jedna sinteza o njegovu životu, što je, ako se uzme u obzir značajno mjesto koje Krsto Frankopan zauzima u hrvatskoj povijesti, činjenica koju bi u budućnosti nekim novim istraživanjima svakako trebalo promijeniti.

4. LITERATURA

1. Gligo, Vedran, Govori protiv Turaka, Logos, Split, 1983.
2. Klaić Vjekoslav, Povijest Hrvata, četvrta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1980.
3. Klaić Vjekoslav, Povijest Hrvata, peta knjiga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1980.
4. Kruhek, Milan, Knezovi Modruški Bernardin i Krsto Frankopan: mačem i govorom za Hrvatsku, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš, 2016.
5. Margetić, Lujo, Cetinski sabori u 1527 u: Senjski zbornik 17, Senj, 1990.. str. 35-44
6. Šišić, Ferdo, Izbor Ferdinanda I hrvatskim kraljem, Starohrvatska prosvjeta, Zagreb - Knin, 1927.
7. Šišić, Ferdo, Povijest Hrvata, Marjan tisak, Split, 2004.
8. Thode, Henry, Frankopanov prsten, Matica hrvatska, Rijeka 1992.
9. Skupina autora, Frankopanska baština u Primorsko-goranskoj županiji: Monografija, Primorsko-goranska županija, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2018.